

## REZULTATI DISKUSIJA

Posmatrajući morfologiju pojedinih zuba utvrdili smo sledeće:

- Gornji sekutići bili su najčešće u obliku dleta sa slabo ili srednje izraženom oralnom kvržicom. Donji sekutići bili su uzani i dugački i međusobno veoma morfološki slični.
- Očnjaci su najčešće bili masivni, sa zašiljenom incizalnom ivicom i zaobljenim oralnim, aproksimalnim, a naročito labijalnim površinama.
- Premolari su bili veoma varijabilni, naročiti u pogledu morfologije okluzalne površine.
- Morfologija okluzalne površine morala prikazana je u tabeli 1. Nađeni varijeteti su prema broju kvržica i oblika fisura razvrstani u nekoliko tipova.

Uočljivo je da su u pogledu broj kvržica u obe nekropole najstabilniji bili drugi donji i prvi gornji molari (sa po četir kvrčice). Prvi donji molari su najčešće imali po pet kvržica. Oblik sa četiri kvrčice našli smo u većem procentu nego drugi autori koji su istraživali evropske populacije: 18% Jonge, 1963; 6,6% Lehnossek, 1922; 19% Hillebrant, 1938; 15,5–17,3% Kalay, 1974, 17% Hellman 1928 (Kalay 1974).

Drugi donji molari su se, pored uobičajenog oblika sa četiri kvržice, odlikovali visokom zastupljenošću trokvržičastih oblika nastalih redukcijom hipokonusa. Ova varijacija je novija filogenetska pojava, najučestalija je kod mongolske rase (68% kod Eksima, Dahlberg, 1957) i obično se javlja na trećem molaru.

Tuberculum Carabelli, razvijenu kvržicu na lingvalnoj strani protokonusa našli smo u 34,8% slučajeva u Žiči i 53,8% u Čačku, i to uvek na prvom gornjem molaru. Karabeljeva kvržica se može naći na svim stalnim gornjim molarima (i na drugom mlečnom), ali je najčešća na prvom gde dostiže i najrazvijenije oblike (Hillson 1986).

Progresiju u pogledu broj kvržica (šest i više) našli smo kod umnjaka, i to češće kod donjih. Kod ovih zuba je i redukovan broj kvržica bio češći nego na ostalim kutnjacima, tako da su umnjaci bili morfološki najvarijabilniji zubi.

Nepravilnosti oblika zuba u ispitivanom materijalu bile su retke: lopatasti maksilarni incizivi nađeni su u sva slučaja u Žiči (8,7%), dvokoren donji očnjak u dva slučaja u Čačku (6,2%) i mikrodoncija gornjeg lateralnog sekutica u jednom slučaju u Čačku (11,1%).

U morfološkom pogledu zubi ispitivanih populacija se ne razlikuju bitno od većine južno-evropskih naroda. Komparativna analiza sa skeletnim materijalom iz drugih srpskih nekropola, na žalost, nije bila mogućna budući da ne postoje podaci o ovom delu istraživanja...